

Nieuwsbrief Mertonvrienden van de Lage Landen

De kerk en de wereld

Vanwege ons verkeerd begrepen theoretische onderscheid tussen het “natuurlijke en het bovennatuurlijke”, zijn we langzamerhand geneigd te denken dat niets in het gewone menselijk leven echt bovennatuurlijk is, behalve het uitspreken van gebeden en het verrichten van de een of andere vrome daad, vrome daden die hun waarde precies ontleenen aan het feit dat ze ons voor een moment uit de normale routine van het leven halen. En daarom verbeelden we ons dat christelijke sociale actie niet in zichzelf christelijk is, maar alleen omdat ze ons als het ware optilt naar het onaardse en naar devotie. Dat komt omdat we blijkbaar van materiële en wereldse dingen niet serieus kunnen aannemen dat ze iets “spiritueels” kunnen hebben. Maar christelijke sociale actie beschouwt nu net het werk van de mens zelf als een spirituele realiteit, of beter nog, ze kijkt naar die voorwaarden waardoor het werk van de mens weer een zekere spirituele en heilige kwaliteit kan krijgen, zodat ze voor de mens zowel een bron van spirituele vernieuwing kan worden als van materieel levensonderhoud.

Christelijke sociale actie is eerst en vooral een actie die religie ontdekt in politiek, in arbeid, in sociale programma's voor betere lonen, maatschappelijke zekerheid, enz. En dan helemaal niet om “de arbeider te winnen voor de kerk”, maar omdat God mens werd, omdat ieder mens een “andere Christus” kan worden, omdat Christus onze broeder is, en wij dus het recht niet hebben onze broeder in gebrek te laten leven of in de verloedering, of in welke vorm van vunzigheid ook, hetzij lichamelijk of geestelijk. Kortom, als wij werkelijk de betekenis van het christendom in het sociale leven zouden begrijpen, zouden wij dit zien als een deel van het verlossingswerk van Christus, dat de mens bevrijdt van ellende, vuilheid, menonwaardige levensvoorwaarden, economische en politieke slavernij, onwetendheid en vervreemding.

Dit gezegd zijnde, begrijpen we wat het zou kunnen betekenen om de wereld te hervormen vanuit politieke beginselen die vergeestelijkt worden door het evangelie. Het zou een poging zijn om de mens te verheffen, of hij zich tot het christendom bekennt of niet, tot op een niveau overeenkomstig zijn waardigheid van kind van God, verlost door Christus, bevrijd van de machten die hem blijven onderdrukken, de oude donkere goden van oorlog, begeerte, macht en hebzucht. In zo'n context is politieke actie op zichzelf een soort spirituele actie, een uitdrukking van spirituele verantwoordelijkheid en een getuigenis van Christus. Maar dat gebeurt nooit door alleen maar religieuze clichés in politieke programma's in te voegen.

Voor deze sociale actie zijn er drie punten die we moeten beklemtonen. Allereerst is dat het menselijke, onderscheiden van het louter collectieve, het technologische; de erkenning van de mens en niet van het productieproces. Voorkomen dat de mens een radertje wordt in een enorme machine, niet meer dan een productiewerktuig. Bevrijding van de mens uit de tirannie van de gezichtsloze

massa waarin hij is ondergedompeld zonder eigen gedachten, verlangens of oordelen, een schepsel zonder wil of zonder licht, de speelbal van de machtspoliticus.

Het tweede dat we moeten benadrukken is het persoonlijke want als we alleen maar respect hebben voor de menselijke natuur, en dat moeten we zeker hebben, gaan we nog niet ver genoeg. De persoonlijke waarden zijn geestelijk en niet onder woorden te brengen en daarom onttrekken ze zich aan analyse.

Het persoonlijke aspect in de mens respecteren is het respecteren van zijn eenzaamheid, zijn recht om voor zichzelf te denken, zijn behoefte om dit te leren, zijn behoefte aan liefde en acceptatie door andere personen zoals hij. Hier zijn we in het domein van vrijheid en vriendschap, van creativiteit en liefde. Dit is ook de plek waar religie betekenis begint te krijgen, want een massareligie van mensen zonder gezicht, levert de mens over aan de demonen.

Als derde moeten we de nadruk leggen op wijsheid en liefde – een wijsheidsblik op de maatschappij is minder activistisch en meer contemplatief. Ze stelt mensen en instellingen in staat om het leven in zijn heelheid te zien, duurzaam en gericht op een doel, maar niet noodzakelijkerwijs in een politiek conservatieve betekenis. Dat is de zienswijze die overheerste in de oude traditionele culturen die eeuwenlang standhielden, omdat ze waren geworteld in patronen van de kosmos zelf en die de mens in staat stelden om te leven volgens het licht van de wijsheid dat in de wereld aanwezig was en in de maatschappij waarvan hij deel uitmaakte.

Christelijk sociale actie moet de mens bevrijden van alle vormen van onderworpenheid, of die nu economisch, politiek of psychologisch is. Dat is gemakkelijk gezegd. Iedereen kan dat zeggen en op de een of andere manier doet iedereen dat ook. En toch wordt de mens tot slaaf gemaakt in naam van de vrijheid. Hij bevrijdt zich van de ene vorm van onderworpenheid en rolt daarna in een andere. Dat komt omdat vrijheid gekocht moet worden met verplichtingen en verplichtingen zijn banden. De aard van de banden die we op ons laden om vrij te kunnen zijn onderkennen we onvoldoende.

Wanneer ik spirituele verplichtingen aanga om economisch vrij te zijn, dan koop ik een lagere vrijheid voor de prijs van een hogere en in feite maak ik mezelf tot slaaf. (In gewone taal heet dit mijn ziel verkopen met het oog op geld en wat daarmee te koop is.)

Eigenlijk is er tegenwoordig erg weinig echte vrijheid te vinden, omdat iedereen bereid is zijn geestelijke vrijheid op te offeren voor een lagere vrijheid. Hij zal zijn persoonlijke integriteit (geestelijke vrijheid) opofferen omwille van zekerheid, of ambitie, of genot, of gewoon om met rust gelaten te worden.

Thomas Merton, *Bespiegelingen van een schuldige toeschouwer* blz. 84-86

Het artikel van de Maand van onze nieuwsbrief mag u delen met belangstellenden.

Meer over Thomas Merton & de Mertonvrienden van de Lage Landen:
www.thomasmerton.nl